

REFLECȚII ASUPRA METODICII PREDĂRII FOLCLORULUI MUZICAL-VOCAL ÎN CADRUL SECȚIEI CANTO POPULAR

REFLECTIONS ON THE METHODS OF TEACHING MUSICAL-VOCAL FOLKLORE AT THE SECTION OF FOLK SINGING

ZINAIDA BOLBOCEANU,

conferențiar universitar interimar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Funcționarea unei secții de canto popular în cadrul catedrei Istoria Muzicii și Folclor este o necesitate majoră.

Metodica predării specialității canto popular nu diferă în esență de metoda predării artei vocale academice, doar prin complexitatea de cunoștințe temeinice în etnomuzicologie și anume: stilurile de interpretare care diferă de la o zonă la alta, maniera de interpretare a genurilor vocal-muzicale.

Foarte important este ca în timpul școlirii unei voci populare să se păstreze originalitatea și maniera tradițională autohtonă de interpretare. Reieșind din condițiile contemporaneității, un rapsod și un interpret de muzică tradițională are nevoie neapărat de o pregătire muzicală la nivel de învățământ superior, pentru păstrarea, cultivarea și perpetuarea culturii tradiționale.

Cuvinte-cheie: Folclor muzical-vocal, canto popular, rapsod, interpret de muzică populară, muzică tradițională, cultura tradițională, arta tradițională.

The functioning of the Folk Singing Section at the Chair of History of Music and Folklore is a major necessity.

The teaching method of this specialty (folk singing) is not essentially different from the academic vocal art method, yet its specific character is through the complexity of basic ethno-musicology knowledge such as: styles of interpretation that differ from one area to another, the interpretation manner of vocal music genres, customs and traditions.

It is very important to keep the original, traditional and native way of interpretation during the development of folklore voices.

Taking into consideration the conditions of the modern world, an interpreter of traditional music certainly needs musical education at university level, for the correct preservation, cultivation and perpetuation of traditional culture.

Keywords: musical-vocal folklore, folk singing, rhapsodist, folk singer, traditional music, traditional culture, traditional art.

În societatea noastră modernă, familia și-a pierdut în mare parte rolul de catalizator al tradițiilor. De aceea, rolul de conservare, susținere, răspândire și dezvoltare a culturii revine indiscutabil școlii, care are menirea de a cultiva gustul estetic pentru arta tradițională și de a o transmite generațiilor care nu au mediul natural de a o cunoaște.

Modelul cel mai elocvent trebuie să fie artistul profesionist prezent în scenele noastre sau la posturile de televiziune și radio. Succesul mult râvnit al multora dintre ei bazat pe efecte ieftine, fără gust estetic, raportat la un public lipsit de educație culturală, aduce la înflorirea fenomenului „Kitsch”. Această boală a progresat pe diferite căi și a reușit să lase rădăcini adânci, mutilând gustul estetic al majorității. Dornici de o viață frumoasă, de bani și de carieră, artiștii vor să devină celebri peste noapte, excluzând noțiunea de valoare artistică pentru a avea un acces mai ușor către spectator. Constituirea unei pătri sociale aparent satisfăcută din punct de vedere material, nu denotă încă și o îndestulare spirituală, chiar dacă se consideră că fac parte din „clasa intelectualilor”. Agrearea Kitschului de această categorie socială, încurajează și mai mult răspândirea acestuia, care dispune de multe căi accesibile, cum ar fi, de exemplu, Mass Media. Decapitarea societății de bunul gust care constituie chintesența spiritualității și educației culturale, duce la pieirea ei statală, devenind o masă ușor de manipulat. Lipsa de cunoștințe din partea artistului, dar și a spectatorului, favorizează degradarea culturală, or, spiritul creativ are nevoie să-și cunoască rădăcinile și tradițiile. „Interpretul contemporan de muzică populară tradițională, pe lângă intuiție, talent și o voce este necesar să fie totdeauna o persoană

de o moralitate ireproșabilă, în ceea ce privește relațiile sale cu publicul. Nici un fel de concesii făcute trivialității, gestului complice, efectelor facile, nu se admit. Este foarte mare tentația succesului la public „cu orice preț”. Puțini sunt cei care au reușit să-i facă față, dar întotdeauna aceștia s-au impus ca figuri de seamă în domeniul interpretării muzicii populare românești tradiționale (autentice), tocmai prin respectarea acestor principii.“ [1, p. 76-77].

Arta tradițională are două căi de supraviețuire: familia, care este celula socială de bază și prin care se asigură perpetuarea *culturii tradiționale*, a doua fiind școala.

În condițiile create de contemporaneitatea care a adus în sfera cultural-tradițională multe semne de întrebare, școala deține și va deține în continuare locul principal. Numai un interpret înzestrat cu cunoștințe etnografice și etnomuzicologice va ști să prezinte valorile adevărate ale poporului sub aspect cultural și moral. Anume acest lucru l-a înțeles la timp etnomuzicologul, profesorul Gleb Ciaicovschi Mereșanu, care a inițiat catedra de folclor și apoi secția de *canto popular*.

În luna iulie, anul 1986, s-a anunțat preselecția pentru susținerea examenului de admitere la o nouă disciplină, ce urma să fie introdusă în sistemul de învățământ superior. Comisia de examinare, alcătuită din personalități notorii și anume: Maria Bieșu, Mihai Munteanu, Constantin Rusnac, Gleb Ciaicovschi Mereșanu, urma să selecteze o persoană dotată cu voce originală autentică, neștirbită de influența contemporană și desigur posesoare a unui repertoriu valoros, care s-a dovedit a fi subsemnata. Neavând pregătire muzicală, am fost inclusă în grupa preuniversitară împreună cu cei de la canto academic. Astfel s-a pus baza secției de *canto popular* numită temporar „experimentală” deschisă pe lângă catedra de folclor ce activa din anul 1968.

Trecând prin clasele a câtorva profesori de canto academic, deoarece, la acea perioadă, nu erau profesori specialiști de *canto popular*, am ajuns în definitiv să fiu admisă în clasa profesorului universitar Nicolae Chiosa. Deși era cântăreț de operă, Domnia sa cunoștea bine fenomenul „folclor”, deoarece a cules în teren, începând cu anul 1946, deținând o impresionantă arhivă proprie de folclor muzical.

E dificil să păstrezi individualitatea în arta vocală, dar în specialitatea noastră acest criteriu este esențial de aceea un profesor de *canto popular* trebuie să se conducă de câteva principii în procesul de instruire vocală a studentului:

1. să-i păstreze personalitatea și autenticitatea interpretării.
2. să-i transmită cunoștințe temeinice din arta vocală și arta vorbirii, care includ elementele: respirație, dicție, cultură expresivă.

Se știe că „a cânta corect înseamnă a vorbi corect”. Regizorul și profesorul Veniamin Apostol, spunea: „Învață-te să pronunți așa precum e scris, pătrunde în esența și spiritul cuvântului, frazei și vei vorbi românește, melodios, dulce, clar și expresiv.” [3, p. 5] Aș adăuga: „Și vei cânta și frumos”, sub aspectul adevărat al acestui cuvânt, ce include în primul rând, cultură.

În procesul de selectare, predare și însușire a programului adecvat cerințelor, profesorii sunt obligați:

1. să cunoască etnomuzicologia pentru a promova valori.
2. să supravegheze și să încurajeze tendințele de creativitate a studenților care aduc continuitate pozitivă folclorului. Desigur că studenții pregătiți nu mai sunt cântăreții de altă dată, ci interpreți de muzică populară formați în școli, dar care prin dragostea condiționată de aptitudini, dau cântecelor culese din fonotecă sau auzite de la informatori, o nouă viață grație cunoștințelor acumulate la catedră. „Deosebirea dintre *cântărețul de muzică populară* și *interpretul de muzică populară* constă în aceea că primul, deși dotat cu toate calitățile de interpret, nu-și propune niciodată să refacă, în datele sale primare, cântecul interpretat. El l-a auzit și-l cântă pur și simplu. *Interpretul de muzică populară* — pornind de la nostalgia după niște valori ale folclorului muzical tradițional, care sunt pe cale de dispariție într-o anumită zonă — încearcă, printr-o interpretare nouă să-l reimpună, respectând elementele definitorii ale melodiei și textului.” [1, p. 42]. Dintre aceste rânduri de interpreți trebuie să ne propunem să educăm și să formăm și rapsozi adevărați. „*Rapsodul* este tot un interpret, dar cu niște performanțe

mult mai mari. Astăzi el este capabil să valorifice creator folclorul *muzical tradițional* de pe o arie mai întinsă decât interpretul de odinioară. Performanței interpretării vocale el îi asociază și o anumită interpretare proprie care îi conferă un stil personal respectivei melodii. Gestică, atitudinile și mișcărilor scenice ale *rapsodului* popular contemporan însoțesc interpretarea muzicală, pentru a-i conferi întregului ansamblu, un plus de expresivitate. Posibilitățile de expresie folosite de *rapsodul* contemporan sunt incomparabili mai vaste decât cele ale *interpretului de muzică populară*, fără a mai vorbi de simplul cântăreț.“ [1, p. 49]. Aceste principii ar fi suficiente dacă atitudinea tuturor celor implicați în acest proces ar fi conștientă și obiectivă, luându-le drept credo în activitatea lor. De asemenea, secția de *canto popular* prin complexitatea disciplinelor incluse în planul de învățământ pregătește studentul să devină în caz de necesitate și un bun cadru didactic.

În anul 1988 Consiliul Conservatorului a aprobat programul „Solinoe penie“, elaborat de către G. C. Mereșanu, la baza căruia a stat programul secției analogice, ce activa din anul 1980 pe lângă Institutul Muzical-Pedagogic *Gnesin* din Moscova. Programul a fost însoțit de o anexă, autor Nicolae Chiosa, ce cuprinde un vast repertoriu, propus pentru a fi studiat, precum și un program la disciplina „Metodica de predare a specialității *canto popular*“, de același autor.

Ideea studierii *folclorului muzical-vocal* și pregătirea interpreților de muzică populară într-o instituție superioară de învățământ nu și-a pierdut actualitatea, ba dimpotrivă. Remarc cu o deosebită stimă, munca enormă depusă de G. C. Mereșanu și grija purtată de domnia sa față de *cultura tradițională*. Posedând cunoștințe temeinice în domeniul folclorului din care a făcut știință alături de câțiva folcloriști și etnomuzicologi, dumnealui a înțeles la timp importanța studierii artei vocale populare și a folclorului în general.

Cultura tradițională a oricărui popor se conturează prin prisma viziunii creatoare strâns legată de moravuri și istorie; și exprimă clar originea etnică, ocupațiile, aspirațiile. Transmisă prin veacuri, din generație în generație, cultura devine un letopisetz al acestui popor. Marele folclorist Constantin Brăiloiu a numit cântecele populare „monumente sonore“. Preluarea folclorului a fost un proces vital, constituind cartea de vizită a comunității.

Impunerea culturii cotropitorilor a adus la modificarea și chiar dispariția mai multor obiceiuri și tradiții din mediul lor natural. Pseudo-folclorul care era prezentat în marele scene, strâmtora valorile tradiționale autentice, mutilând gândirea și gustul artistic. Comportamentul moral și portul țăranului împreună cu cântecul folcloric au devenit demodate, banale, neinteresante, prea simpliste de a le mai putea valorifica.

Schimonosirea aspectului tradițional al costumului popular și îmbogățirea lui cu elemente strălucitoare, ieftine, neadecvate gustului și culturii morale a omului simplu, sunt expuse pentru a arăta „bunăstarea“. „Dacă interpretul nu este suficient pregătit sub aspect etnografic va opera conducându-se după gustul personal. Dintr-un loc alege o piesă, din alt loc alta și are în final, un costum din zona etnografică din care și-a alcătuit repertoriul — crede el.“ [1, p. 70]

Armata de „artiști“ formați peste noapte pe la nunți, care au început să atace scenele prin „gă-sălnițele“ de exprimare, „interesante“ pentru mulți ascultători, departe de a purta pecetea culturii, invadează folclorul. „Situat într-un asemenea context spiritual, interpretul de azi, adesea, nu se mai mulțumește cu textul străvechi al cântecului, încercând să-l adapteze. Asistăm, în aceste condiții, de fapt, la o adaptare a muzicii țărănești autentice la contextul Kitsch-ului, constituit în condițiile mai sus arătate. Se intervine cu „poante versificate“, cu trimiteri în sfera trivalului și la o gestică ce cade sub morala satului tradițional.“ [1, p. 72]

Toate acestea sunt doar câteva din multiplele argumente ce au fost și continuă să fie actuale pentru a da mai multă atenție secției de *canto popular*, care are menirea să pregătească promotori ai *culturii tradiționale*. „Pentru a respecta valorile autentice ale melosului tradițional și pentru a le valorifica în spiritul creator al acestuia, se impune a veghea asupra unor principii menite să contribuie la păstrarea autenticității zonale.“ [1, p. 76]

Generalizând opiniile menționate mai sus, putem afirma că secția de canto popular trebuie să activeze în scopul:

- Păstrării folclorului și a tradițiilor noastre, care sunt un mijloc eficient de a ne cunoaște pe noi înșine și apoi a ne recunoaște în marea familie a culturii mondiale.
- Necesității de a valorifica folclorul muzical autohton, care tinde a fi poluat.
- Cunoașterii și excluderii factorilor negativi din procesul de degradare a *culturii tradiționale*.

În anul 1991, am absolvit secția *canto popular* cu specializarea interpretă de muzică populară și pedagog, fiind astfel un an promoțional. În septembrie, anul 2011, această secție a împlinit 25 ani de activitate.

Scopurile și obiectivele care s-au pus la baza înființării acestei secții rămân și azi actuale, poate mai mult ca oricând.

1. A promova elementele tradiționale necunoscute sau mai puțin cunoscute, cu substraturi străvechi.
2. A remarca și a pregăti generațiile tinere pentru a sluji corect *culturii tradiționale*, evitând astfel poluarea folclorului.
3. A pregăti cadre didactice, care vor transmite *cultura tradițională* mai departe.
5. A studia folclorul ca știință.
6. A forma artiști compleși, rapsozi care ar întruni o cultură vastă, capabili să creeze valori artistice cu mesaje constructive și estetice.

„Folclorul este cea mai obiectivă informație la care conlucrează generații întregi, sau, mai bine zis, cei care talentați reprezentanți ai poporului, cizelând și șlefuid mostrele folclorice până la impunătoare perfecțiuni artistice.“ [4, p. 3]

Referințe bibliografice

1. DASCĂLU ÎȘFĂNONI, D. *Ținuta scenică a interpretului de muzică populară*. București: Olimp, 1999.
2. ЧАЙКОВСКИЙ-МЕРЕШАНУ, Г.С. *Сольное пение, Программа для музыкальных вузов по специальности № 2204 „пение“ / народное/*, Кишинев: КГУ, 1998.
3. RUSU GRIGORE, *Arta vorbirii*, Chișinău: LYCEUM, 1998.
4. CONSTANTIN RUSNAC, *Folclor muzical din Moldova*, Chișinău, 1997.